

AVTONOMIST

Celoletna na-
ročnina 120 K,
mesečna 10 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 2 K.
Inserati
se računajo:
pol str. 800 K,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglaših
beseda 1 K.

::

Izhaja vsak ponedeljek zjutraj

::

Najnovejše.

Priprave za pogreb kralja Petra I.

Zagreb, 21. avgusta. Iz Belgrada javlja: Obširne priprave za svečan pogreb kralja Petra I. so končane. Belgrad, ki je ves zavrt v črno napravljajo turobno-žalosten vtis, ki ga omiljuje samo ogromno število ljudi, ki prihajajo od vseh krajev v Belgrad. Z vsakim vlakom prihajajo deputacije iz vseh pokrajin, visoki civilni in vojaški dostojanstveniki in svečenstvo vseh ver. Tudi odposlanstva tujih držav so že skoro vsa došla v Belgrad. Skoro vsa javna poslopja, zlasti šole in vojašnice, so pripravljena kot prenočišča, hoteli pa so večinoma rekvirirani za nastanitev najodličnejših dostojanstvenikov. Velika

množica naroda pa prenočuje kar na prostem. Okolica Saborne cerkve, kjer je položeno kraljevo truplo na mrtvaškem odru, je vedno prepolna ljudi, ki so prišli izkazat velikemu kralju zadnjo čast, in policija komaj vzdržuje red in le s težavo uravnava dohod in odhod ljudskih mas. Tudi Zemun je prenapolnjen in danes je izključeno dobiti kje le najmanjši prostorček za prenočišče. Kljub velikanski množici, ki se je zbrala trenutno v Belgradu, se ni bati nikakega nereda, ker so državne oblasti in mestna občina ukrenile in poskrbele vse potrebno, da se bo pogreb vršil natančno po določenem programu.

Prisega princa Jurija.

Zagreb, 21. avgusta. Kakor poroča belgrajska „Politika“, se je udeležil slovesne zaprisege belgrajske garnizije novemu kralju tudi princ Jurij. V zagreb-

ških krogih pa zelo opažajo, da je to vest priobčila le „Politika“, ostali belgrajski listi pa ne.

Zasedba Baranje.

Zagreb, 21. avgusta. Jugoslovanske civilne in vojaške oblasti zapuščajo Baranjo, kamor prihaja polagoma ogrsko vojaštvo in žandarmerija. Iz strahu pred

terorjem Horthyjevih čet je odšlo do- slej nad 3000 rudarjev in drugih delav- cev iz Pečuja in okolice v Jugoslavijo.

Irsko vprašanje.

Dunaj, 21. avgusta. O uspehu poga- janj z irskimi voditelji se je izjavil Lloyd George jako pesimistično. Za slučaj, da Irci odklonijo predloge angleške vlade, bo postalo razmerje med Irci in Angleži bolj napeto kakor kdaj prej. Angleška

vlada ne misli v vprašanju glede enot- nosti države in predpravic krone nika- kor popustiti in je sklenila, da začne z najstrožjo blokado Irske, če ostanejo Irci nepopustljivi v svojih zahtevah.

Dnevne vesti.

„Domovina“ je glasilo g. Adolfa Rib- nikarja. Vsaj tako se govori. Zato je po- polnoma razumljivo, da se je morala v svoji zadnji številki zaleteti tudi v naš list. „Domovina“ oziroma g. A. Ribnikar trdi, da „Avtonomist“ namenoma vzbuja in širi mržnjo proti Srbom z iz- mišljenimi vestmi in da ne pove o Srbih nič dobrega, ampak samo kaj slabega. Po tej logiki je g. Adolf Ribnikar kot ži- vinozdravnik vzbujal v kmečkem ljud- stvu mržnjo do živine, če je konstatiral, da je to ali ono živinče **bolno!** On ni hotel kmetom dobro, ampak slabo, ako ni napol mrtve živali proglasil za vzor živalskega zdravja!! — Meritorno od- govarjamo „Domovini“ samo toliko, naj si naroči nekaj srbskih listov in naj čita tam rubrike „Medju nama“, „Oda- svud“ i. t. d., in tudi ostale članke, po- tem šele naj očita komu „izmišljotine“. Mi drage volje konstatiramo tudi dobre strani Srbov — ne „beogradske poro- dice“ — med temi posebno to, da je srbski narod jako ponosen, ki ničesar bolj ne mrzi in ne sovraži, kot slovensko pe- toziništvo in sluzništvo. Vsaj g. Adolf Ribnikar menda še ve, kaj je sluznica? Ako je to že pozabil, mu povemo, da je to jako tenka in občutljiva kožica, ki o- nega, ki si hoče ž njo zavarovati svoj obstanek v Ljubljani, nikakor ne more dovolj varovati pred premetitvijo v Prizren ali v Prištino, ako bo to hotel in zahteval bodoči **srbski** centralistični minister za socialno skrb!

Prvi načelnik. V ministrstvu za tr- govino pašuje kot „načelnik“ neki Milan Lazarevič. Ta gospod ima brata Ivana, nekega „pustolovca“, kakor pišejo listi, katerega je hotel dobro preskrbeti. Na- menil mu je mesto bančnega ravnatelja pri „Slovenski banki“. Na kak način mu je hotel pripomoči do tega mesta, je razvidno iz pisma, ki ga je pisal svojemu bratu in ki ga je objavil belgrajski list „Balkan“. To pismo slove: „Dragi Ivan! Včeraj po večerji, ko si ti že odšel, me

je ustavil na ulici Heinrich Janzel in mi rekel, da je govoril s Teboj zaradi ravnateljskega mesta filijale Slovenske ban- ke v Vršču. Rekel mi je, da mi Ti poro- čaš, naj pišem takoj dr. Branku Arkotu v Zagreb, da Ti reflektiraš na to me- sto. Jaz sem danes dopoldne pisal „nuj- no-priporočeno“, in prepričan sem, da boš to mesto gotovo dobil. Brat tega Arkota je največji industrijec v špirtini stroki, jaz sem pa referent za dovolitev koncesij za zgradbe špirtinilnih tvornic. Zato bodo oni komaj čakali, da mi na- pravijo kakšno uslugo. Delaj potem, kar hočeš; ali se loti dela, ali hodi na lov, ali se voziš z avtomobilom in igraš e- legantnega bančnega ravnatelja in „ver- fluchter Kerl“-na, ki babam možgane meša.“ — To notico objavljamo zato, da bo imela „Domovina“ tudi v prihodnji svoji številki priliko, očitati nam izmiš- ljotine.

Drugi načelnik. Poslanec Koda Mi- letič je interpeliral ministra notranjih zadev zaradi načelnika političnega od- delka v notranjem ministrstvu Nikole Petroviča. Ta gospod je dosegel svoje visoko mesto na sledeči način: Zvršil je štiri razrede ljudske šole, bil je potem gonilec volov, železniški uslužbenec, po čudnem naključju je postal uradnik v ministrstvu za promet, preskočil je te- kom enega leta pet službenih razredov, prestopil potem v notranje ministrstvo kot vodja personalnega oddelka, po od- kritju neklih umazanih afer pa je postal šef političnega oddelka. — Vse to je na- pisal tudi belgrajski list „Balkan“. Člo- vek bi mislil, da se bo razžaljeni gospod obrnil na sodišče. Tega pa on ne name- rava storiti, pač pa je pisal uredniku „Balkana“ pismo, v katerem ga poziva, naj v roku od 3 dni vse prekliče, sicer „ga bo ubil kot psa, kjerkoli ga sreča.“ — rPi nas pa se najdejo še naivni ljudje, ki zahtevajo red v upravi, dokler imamo take vrste gospode na odločilnih me- stih!

Po kraljevi smrti.

V državah, kjer je vladal fevdalni sistem oziroma kjer so se ohranili ostanki starega fevdalizma vsaj v kompetenci krone, je stala vsa notranja in vnanja politika pod velikim vplivom vladarja brez ozira na njegove sposobnosti in zmožnosti. Državljanji so bili le na vi- dez, v resnici pa so bili še vedno fevdal- ni podaniki ali podložniki. Prijatelj- sko ali sovražno razmerje do sosednih ali tujih držav je bilo odvisno od rod- binskih zvez in osebnih simpatij in an- tipatij dotičnih vladarjev. Parlament se je skrbno čuval nastopiti proti nedotak- ljivi osebi monarha in minister, ki se je zameril vladarju, je svojo karijero jako brzo končal.

Ni čudo, če je v takih državah ime- la vladarjeva smrt velik političen po- men; vsaj je vse bilo več ali manj od- visno od osebnega režima. Najlepši to- zadeven primer vidimo v nemški zgo- dovini. Ko je umrl prvi nemški cesar Viljem I., pri katerem je stal vsemogo- čni kancler Bismark visoko v čisljih, se je politični kurz takoj izpremenil, ker Viljemov naslednik Viljem II. za Bis- marko ni maral. Viljem I. je delal svojo politiko in Viljem II. zopet svojo; za vo- ljo naroda nihče ni vprašal, ker se je narod moral ravnati po željah vladarja in ne obratno.

Pri nas tega po vseh dosedanjih iz- kušnjah ne bo. Naslednik kralja Petra I. Karagjorgjeviča je vzgojen v strogo demokratičnem in ustavnem duhu in tu- di on bo v smislu intencij svojega veli- kega očeta in predhodnika in po dolo- čilih ustave samo viden predstavnik in izvršitelj narodne volje in zvest čuvar narodnih pravic in interesov. Zato so pri nas dalekosežne izpremembe v poli- tičnem razvoju države vsled kraljeve smrti izključene. Odločilna moč je in ostane narodova volja, katero je po ustavi kralj dolžan spoštovati.

S tem seveda ni rečenč, da je kralj brez politične moči in brez političnega vpliva. Kakor vsakemu državljanu, tako je tudi njemu mogoče v okviru ustave uveljaviti svoje želje in politične nazore. Tudi angleškemu kralju določa ustavna angleška tradicija jako ozek delokrog in vendar, kako se je znal uveljaviti Eduard VII. s svojim političnim talen- tom! Razložek med fevdalnim in ustavnim vladarjem je le ta, da se prvi uve- ljavi lahko tudi proti volji naroda, drugi pa mora z voljo naroda soglašati in predstavljati njeno potencirano moč, ako se hoče osebno udejstvovati kot politik in vladar. Dokler bo novi kralj sledil tradicijam svojega očeta, bo dobro za vladarja in za narod.

Za ideje ali osebe?

Po naših listih se ponavljajo vesti, da se pripravljajo sprememba dosedanje- ga vladnega režima. Ljudje to berejo in si mislijo svoje; največ jih je, ki mislijo le na spremembo oseb v vladi; le malo jih je, ki mislijo nekoliko delj.

Mi smo že zadnjič pokazali na bo- leči hrvaški problem naše države. Zdi se, da polagoma prihaja vedno več ljudi v Srbijo do prepričanja, da mora priti na Hrvaškem do korenite spremembe. Vprašanje je samo to, ali se spremeni vladna belgrajska politika napram Hr- vatom ali pa zavzemo Hrvati napram državi in vladi drugačno stališče kot so ga zavzemali doslej. Eni pravijo, da med hrvaškim ljudstvom ugled Radiča pada, drugi pa trdijo, da narašča. Svojih trditvev seveda ne morejo podpreti z do- kazi ne eni ne drugi. Kako pa je s Slo- venci. Eni pravijo, da ste demokratska in Samostojna kmetijska stranka v ve- čini med našim narodom in da so ostale stranke: SLS, JSDS in NSS v manjšini. K temu pristavljajo tudi še, da so zlasti „klerikalci“ proti državi, katera trditvev pa ni samo zelo svojevoljna, temveč iz- mišljena radi doseganja političnih upli- vov v Belgradu, pri vodilnih srbskih ljudeh. To je jasno.

Če pogledamo natančneje v politi- čno-strankarsko življenje pri nas in na Hrvaškem opazimo lahko, da se naha- jajo skoraj vse stranke v hudih notranjih krizah. Ljudstvo to in onstran Sotle se še nadalje politično cepi. To dokazuje, da ljudje še vedno iščejo novih orien- tacij, vsak hip ustanavljajoči kakšno no- vo stranko.

Velikih linij v notranji politiki še ni opaziti nikjer. In vendar moramo priti do njih.

Kako si mislimo te velike linije? Gledamo tako-le: Srbi so pravoslavni narod, Hrvati in Slovenci pa katoliki. Bodoči politični razvoj v naši državi bo precej podoben onemu v Nemčiji. Na eni strani so protestanti, na drugi pa kato- liški element. Seveda je ves nemški na- rod orientiran proti zapadu, ker so nje- gove vezi z vzhodom precej rahle. Pri nas se pa prebivalstvo tudi v tem po- gledu cepi: pravoslavni so pretežno ori- entirani na vzhod, s katerim vežejo zla- sti srbski narod stare in zelo močne tra- dicije do najnovejše dobe: Rusija, pravo-

slavje, Carigrad in Solun ter spomini na turško gospodstvo. Hrvati in Slovenci pa so po vseh svojih tradicijah vezani na zapad, na močno in lepo latinsko kul- turo (Rim) in na svoje naravne zapadne sosedo: Italijane, Nemce, Madžare itd.

Ta razlika je vidna že v pisavi na- šega srbsko-hrvaškega državnega je- zika: vzhodna kulturna smer piše svoj jezik v cirilici, zapadna pa v latinici. To ni samo nekaj zunanega! To je v lju- deh, v njihovih dušah, v njihovem vsak- danjem življenju... Ti dve različni kul- turni smeri gledate povsem različno na življenje, na njegov izvor, njegov na- men, njegov končni cilj. To je jedro vseh razlik in različic med ljudstvi v naši dr- žavi. Vse to bo seveda vplivalo tudi na bodoči politični razvoj in potek. Srbi bodo kot pravoslavni element predstavl- jali vzhodno kulturno orientacijo, Hr- vati in Slovenci pa zapadno. Ta druga smer bo predvsem katoliška. Zato pride skoro gotovo v bodočnosti do hrvaško- slovenskega katoliškega bloka, s kate- rim vzporedno bodo šli v velikih držav- nih in socialnih vprašanjih vse hrvaško- slovenske socialne in avtonomne sku- pine in skupinice. Zelo vzporedno s to zapadno kulturno orientacijo bo šlo tu- di socialistično delavsko gibanje. To gi- banje je imelo in ima še danes pregaziti velike ovire in razlike, ki jih sproti ro- deva vzhodna in zapadna kultura. Toda industrijski in obrtni delavec bo te ovire premagal mnogo hitreje in lažje vsled svojega izjemnega družabnega stališča (proletarstvo), kot pa posedujoča veči- na kmeškega ljudstva, ali pa na poseb- ne krajevne razmere in navade ter go- spodarske predpogoje vezani trgovci, industrijec, obrtnik, uradnik itd. Že do- sedanja zgodovina delavskega gibanja v Jugoslaviji zaznamuje ti dve smerni- ci: kulturno zapadno orientirane po- krajine so imele v delavskem gibanju, predvsem socialistično lice, kulturno vzhodno orientirane pokrajine pa ko- munistično hotenje.

Da se bo katoliški element v naši državi organiziral, je izven diskusije. Da se bo ta organizacija orientirala po- vsem zapadno, je tudi brez dvoma. Ta zapadni blok se bo boril z vzhodno ori- entiranim blokom (srbsko-pravoslav- nim) za oblast v državi. Ker pa ne eden

ne drugi ne bo dovolj močan, povsem obvladati drugega, bo potreben sporazum. Sporazum pa bo poseben najlaže tako, da se bo pustilo vsakemu kar je njegovega. Samo tako, mislimo, je pri naših razmerah mogoče dati državi tr-

den temelj in takšno življenjsko moč, da bo mogoč miren socialni in kulturni razvoj vseh stanov, slojev in plemen.

Naša smer je dobra in bo zmogovita, ker drugače biti ne more.

Rogaška Slatina.

Pod tem naslovom je priobčil hrvaški gospodarski list „Trgovac“ v številki od 16. t. m. prav zanimiv članek o pogajanjih, ki so se vršila v nedeljo, dne 14. t. m., v Rogaški Slatini med Stojanom M. Protičem z ene in Radičem ter dr. Trumbičem z druge strani glede ustvaritve novega parlamentarnega bloka. Pogajanja med temi politiki so trajala nad 2 uri in že iz dolgotrajnosti konference je razvidno, da je šlo gotovo za velevažne stvari.

„Trgovac“ piše o teh pogajanjih: „Rogaška Slatina je za nas predstavljala do nedavnega časa počivališče od dnevnih naporov, kjer smo črpali moč za nadaljnje delo. Sedaj pa izgleda, da bo Rogaška Slatina pomenila za naše politično življenje novo dobo in bo postala izhodišče novega, skupnega dela in solidarne orientacije Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Zakaj naj tajimo resnico? Napeti, skoro neprijateljski odnosi med plebni našega naroda niso posledica nikake agitacije, ampak so le plod slabe uprave, in nesposobne domače notranje politike, ki je pod vsako kritiko. Vse fraze „Balkana“ (velesrbski organ), „Srpske Riječi“ (tudi velesrbski list), „Politike“ (demokratski list) in drugih rušičev narodnega edinstva so samo plašč, s katerim se hoče pokriti lastne grehe in lastne krivde.

Poskušali so na vse mogoče načine. Toda vse po napačnih metodah. Na narodno-jugoslovansko dušo so nagromadili cenzuro in politična preganjanja. Vsako svobodno in neodvisno misel so imenovali avstrofilstvo; cenzura listov, ustavljanje listov, preganjanja in druge metode režima grofa Tisze in Bacha je pa bilo „masreglovanje“ namišljenih separatističnih elementov.

Dočim bi metode bratske ljubezni in velikodušne prizanesljivosti ustvarjale ljubezen, je rodil režim „masreglovanja“ sovraštvo, in na mesto spajanja je prišlo razjedinjeno.

Stojan M. Protič je uvidel napačni sistem ljudi, ki ne znajo vladati, in poskuša sedaj, da zedini v ljubezni one, v katerih duše je zašel zli duh mržnje in plemenskega sovraštva. Polje tega dela je Rogaška Slatina. Plod dela v Rogaški Slatini je razdor med radikali in demokrati. V Rogaški Slatini se je sestel Protič, ta naš najposobnejši in najdale-

kovidnejši politik, ne le s hrvaškimi in slovenskimi politiki, ampak tudi z dr. Trumbičem in z eksponentom Pašičeve skupine, glavnim tajnikom radikalne stranke dr. Janjičem. Ta na prvi pogled povsem enostavna situacija znači novo dobo v našem notranjem političnem življenju, ona znači prve početke in temelje pravega jugoslovanstva, v katerem bodo složno delali zakonodavci in eksponenti vseh treh plemen, Srbov, Hrvatov in Slovencev. To je edina realna podlaga za novo bodočnost, in edina opravičena akcija za veliko misijo Slovanstva na Balkanu.

Ako nas vsi znaki ne varajo, bodo tvorile na jesen v parlamentu sledeče stranke enoten blok: celokupna radikalna stranka, vse hrvaške in slovenske stranke, zemljoradniki, republikanci in muslimani. To znači, da se bodo v taboru novega državotvornega bloka našle tri petine parlamenta, kar pomeni ogromno večino. To pa pomeni tudi veliko delovno večino, katere sklepi bodo res izražali večino narodne volje, ne pa kakor danes, ko od 419 poslancev zakone sklepa njih 160, dočim 260 poslanec sploh ne glasuje ali pa glasuje proti.

Ne bodimo otroci. Evropa ni navivna. Evropa budno pazi na vsako našo kretnjo in na vsako naše dejanje. Ona nas ceni po dejanjih. Naša moč je edino v naši slogi in pred slogo morajo pasti vse demagoške fraze.

V Rogaški Slatini se je pričela pot, ki vodi k sporazumu.

Za sporazum pišejo tudi drugi ugledni hrvaški listi: Naglašajo pa, da je mogoč edino-le v slučaju, ako pristanejo velike stranke na revizijo ustave, in sicer na tako revizijo, ki bo enako upoštevale Srbe, Hrvatov in Slovencev. Tak sporazum mora imeti za posledico padec centralizma in najmanj, kar nam more in mora prinesiti, je avtonomija. Danes uvidevajo polagoma vsi naši državniki, izvzemši najbolj zagrizene slovenske centraliste, da s sedanjim sistemom ne gre dalje in: da je treba kreniti na druga pota, ki bodo dovedla Srbe, Hrvatov in Slovencev v trajno politično skupnost, ne bodo pa zahtevale niti od prvega niti od zadnjega, da žrtvuje politični skupnosti na ljubo to, kar ima vsak za sebe in tudi brez škode za politično sožitje lahko obdrži.

in obsodi, ki pa je toliko važna za naš razvoj našega javnega življenja in tako označuje našo politično moralo, da moramo spregovoriti o stvari nekaj besed.

Da pa ne bo kakšnih nesporazumljenj in napačnih tomačenj z ene ali z druge strani, povemo vnaprej, da se nam v danem slučaju nikakor ne gre za osebo g. A. Peska. To, kar se je pripetilo g. A. Pesku, bi se bilo lahko pripetilo tudi komu drugemu, dr. Tavčarju ravno tako lahko kot ljubljanskemu škofu ali pa branjevcu Mihatu tam nekje „za vodo“. Nam gre v tem slučaju za stvarni princip in za nič drugega.

Kakor je razvidno iz listov, so politični nasprotniki g. A. Peska bili ž njegovo izvolitvijo za ljubljanskega župana silno nezadovoljni. Nezadovoljnost je njihovo pravo in temu ne more nihče ugovarjati. Vsled nezadovoljnosti z g. Peskom — ravno tako bi bili lahko nezadovoljni s kom drugim — in ž njegovo politiko so ukrenili vse potrebno in vse mogoče, da njegovo potrditev preprečijo. Tudi to je njihovo pravo, vsaj dokler se poslužujejo v dosego svojega cilja sredstev, proti katerim ni ugovora. Če ga dolže komunizma, klerikalstva, protidržavnosti, dobro; nihče nima nič proti takim javnim obdolžitvam, ako se jih javno dokaže.

Zgodilo se je pa nekaj drugega in to hočemo poudariti. Ker zgoraj omenjeni očitki menda niso dovolj držali, so posegli gospodje v skrivnosti privatnega življenja g. Peska. To sredstvo je že nekoliko bolj odijozno; kaj pa ima opraviti politika z mojimi privatnimi intimnostmi? Pravezaprav to absolutno nikogar nič ne briga, če svim sam ali pa v družbi, toda dokler je svet tak, kakoršen je, je tudi te vrste šnofarenje vsaj razumljivo, čeprav ne oprostljivo. Če pa hočem izrabljati dogodke iz privatnega življenja tega ali onega človeka v politične svrhe, je treba resnico inkriminiranih faktov ali javno dokazati ali pa — molčati! Kdor samo nekaj skrivnostno namiguje, ne dokaže pa nič, ta ni mož, ampak baba-klepetulja, za katere govoričenče se ne zmeni niti pes za voglom.

Kakšen pa je bil dokaz, katerega so dali javnosti nasprotniki g. Peska glede njegovih privatnih moralnih defektov? Do danes takega dokaza ni, kajti to, kar čitamo v raznih listih, tudi bolj v formi namigavanja kakor v obliki pozitivnih trditvev, ni noben dokaz. Iz listov je razvidno samo, da se je vršila v ptujskem okraju od uradne strani izvedena preiskava, da so bili zaslišani bivši tovariši-učitelji g. Peska o njem, potem se je pa akt podpisal in odposlal na pristojno mesto, nakar g. Pesek ni bil potrjen. Kaj je stalo v tem aktu, tega javnost ne ve, iz namigavanj pa se da sklepati, da je obdolžen, da se je pregrešil proti določbam nekega paragrafa v kazenskem zakoniku; ali nosi ta paragraf št. 1 ali pa 9999, to je principijelno vse eno.

Da doženemo vrednost take preiskave, konstatirajmo: Kdo je izvedel „preiskavo“? Odgovor: Preiskavo je vodila politična oblast, nota bene: odvisna politična oblast in ne nepristranski, neodvisni sodnik! — Koga je zasli-

šala odvisna politična oblast? Odgovor: Bivše stanovske tovariše g. Peska, torej več ali manj odvisne učitelje. — Kako je zaslišala odvisna politična oblast različne „priče“? Odgovor: Tajno in pri zaprtih vratih! — Mislimo, da to zadostuje!

Naše mnenje je sledeče: Nekomu, recimo g. Pesku ali pa branjevcu Mihatu se očita moralen defekt. Moralni defekti so lahko dvoje vrste: ali so kriminalni ali pa patološki. Kakšne vrste so očitani defekti, o tem pa ni kompetentna odločati odvisna politična oblast, katere se kazenski zakon prav čisto nič ne tiče, ker ne spada v njen delokrog, ampak javno, nepristransko in neodvisno sodišče in nihče drugi. Sodišče bo zaslišalo v javni ali tajni razpravi obtoženca, priče in izvedence in ti činitelji bodo odločili, ali res obstoji kakšen moralen defekt in kakšne vrste, ali kriminalne, ali patološke.

Služaj, da se politična oblast vtika v zadeve sodišča, bodisi samovoljno ali pa po nalogu od zgoraj — to je še slabše — pa ne pomeni nič več in nič manj, kakor da padamo nazaj v čase najreakcionarnejšega absolutizma. Marija Terezija je bila absolutistinja prve vrste, a kljub temu je ločila pravosodstvo od politične uprave in dolgo vrsto let so učili fante v srednjih šolah o velikem kulturnem pomenu te terezijanske reforme. Naši „naprednjaki“ se pa ne sramujejo uvesti v naše politično življenje metode, katerih so se sramovali že skoro pred 200 leti prepričani absolutisti!

Včasih pravijo, da se dobre ali slabe strani kakšnega principa najbolje spoznajo iz posledic, če princip dosledno izvajamo. Uporabimo to pravilo praktično na kakem drugem slučaju. Mi smo uverjeni, da je n. pr. Adolf Ribnikar — naj nam ne zameri, njegovo ime nam je le slučajno padlo v glavo — osebno gotovo skozi in skozi pošten mož in dober značaj brez vsakega najmanjšega moralnega defekta. On je dober mož in skrben oče in nihče mu ne more očitati v pogledu osebne časti prav ničesar. Ker je pa on bojevit in ambiciozen politik, se poteguje, recimo, za mesto ljubljanskega župana, da bo on lahko tržne nazornike sekiral in ne župani njega. Namen se mu posreči, izvoljen je v občinski svet in trenutna konstelacija nanese, da ga izvolijo za župana. Tu ti pridejo njegovi „miljenci“ klerikalci na sijajno idejo, na tako sijajno, kakor so prišli prijatelji g. Ribnikarja na njo z ozirom na g. Peska. Tak „klerikalec“ ti gre k pokrajinskemu namestniku in mu nekaj zašušlja na uho. Potem gre v nekaj ljubljanskih oštarij in tudi tam vrže nekaj „štink-bomb“. Navse zadnje se pelje tudi v Belgrad in tudi tam nekaj zašepeče na ušesa pristojnemu ministru.

Pokrajinski namestnik, vesten mož, se odloči, da bo stvar preiskal. V svoji nerodnosti — ali naj rečemo: v dobro preračunani zlobi? — se pa ne obrne na kompetentno sodišče in tudi donašalcev takih vesti ne pošlje tja, da na edino pristojnem mestu dokažejo svoje trditve, ampak piše okrajnemu glavarju, torej podrejenemu uradniku, naj izvede

Čudno, čudno...!

Lokalno-politična afera, ki je nastala vsled izvolitve g. Antona Peska za ljubljanskega župana, dviga čim dalje več prahu. Po mnogih peripetijah političnega značaja je navsezadnje srečno prijadrala v ozko pristanišče — privatne morale!

Mi se s to afero zlasti glede očitka moralnih ali nemoralnih kvalitet absolutno ne bi pečali, ako bi ne bili našli na celi aferi neke nijanse, katere naš svet menda ne smatra za dovolj važne, da o njej izreče svojo sodbo in jo po služgi in pravici tudi primerno ožigosa

LISTEK.

Pšice iz nekdanjih dni za sedanje čase.

En jezik.

(Britne buče priporočajo Slovincem (med njimi gg. dr. Št. Ságadin, dr. Francé Hešič in drugi taki tiči), da naj opustimo slovenščino in jo zamenjamo s srbo-hrvaščino.

En jezik moramo Slovani vsi pisati; Toraj naj se slovenščina s hrvaščino po-brati!

„Bog nam ga daj en jezik, ali dragi moj! Z hrvaščine, slovenščine se ne ustroj!“

France Levstik, (Zbrani spisi.)

Resnica.

(Časih je bila „resnica“ hudo preganjana. Odkar smo se „oslobodili“ pa tega ne delamo več, ampak tako-le):

Kdor za resnico mara, usěj jej ne maši;

Al' kdor se je pa brani, zaveže se očl.

France Levstik, (Zbrani spisi.)

Modróst.

(Za vnete pristaše Samostojne kmetijske stranke ob prilikah ministrskih „taborov“ obvezno!)

„Voz in konje ti je vzeti,
Če cepec greš v goró,
Če po seno v senožeti,

Ali v zélnik po glavó!

France Levstik, (Zbrani spisi.)

Tam in tu.

(Nekateri, ki bi radi splezali „na vrh“, ustanavljajo med Slovenci srbsko radikalno stranko, ne da bi poznali nje očeta Sveto-zara Markoviča, prvega srbskega socialista. Ker se pa za vsako stvar lahko dobi nekaj ljudi, zato povemo):

Velik je v svojih delih Gospod:

Mesino zatrl, hiše in rod;

s prstom je segel celo do Ljubljane,

tu je zmehčal le nekatere možgane.

Oton Župančič, (Naši Zapiski I. 1909.)

Satanas Politicus Democrat.

(K predstoječim dopolnilnim volitvam):

Razkazal mi je Satanus sveta okoliš:

„Vse to ti dam, če predme padaš in me —

voliš!“

Oton Župančič, (Naši Zapiski I. 1909.)

Umno ribištvo.

(Dva „slovenska“ ministra sta v tej vročini potovala po „mili domovini“ in gorila ljudem na „shodil“ in po „taborih“):

Pojdi in lovi ljudi: ta v mrežo idej se ujame,
kdor ti pa v mrežo ne gre, trnek pomoli mu zlat!

Oton Župančič, (Naši Zapiski I. 1909.)

Enotni književni jezik.

(Slavospev jeziku, ki ga pišejo danes centralisti v Sloveniji in nekateri ministri v Belgradu).

Razum na klin in starodavno čast!
Zdaj pojdi bogatin k bosjakom krast
in rim učit se hodil med pandure.

Na mejah gloda tujec rodno last —
ti brenkal vnet boš rekvijem kulture
za kranjske momke in za kranjske čure!
Vladimir Levstik, (Naši Zapiski, I. 1910.f

„Ljudski Glas“.

(Ta list, ki naj zastopa kmetijskega delavca v Sloveniji, so zadnje čase centralisti hudo zmešali. Zaljublil se je vanje, kakor se zaljubi mlada deвица v korajžnjega fanta. Toda centralisti so se te ljubezni kmalo preobjedli in so ga zapustili. Pisali so mu pismo, ki se je začelo: „Zakon o zaščiti javnega reda itd.“ Sedaj „Glas“ joka):

Poslušajte, o ljudjé,

ki vrivate iz cerkvé!

Dobro srečo Bog vam daj.

In za grobom sveti raj!
Novcev rad bi naberačil,
„Glas“ me „Ljudski“ je potlačil,
Vse požrl mi kakor volk,
Da zakopal sem se v dolg,
To sovražnik meni vstvoril
Hud profesor, doktor grd
In „kadet“ me rine v smrt!
Nogo imam tudi bolno,
Otročičev sobo polno,
Ako hočeš božij biti,
Sem pred „Ljudski Glas“ prihitil!

Sodigoj:

Tvoj nečódni kolomaz
Prav se zove „Ljudski Glas“
Stvar ljudská je ali tuja,
Kar za svoje nam ponuja...

France Levstik, (Zbrani spisi.)

Duh — Matjaž.

(Politični položaj na Slovenskem večeraj, danes in jutri.)

„Ali se še šopirijo srake po zemlji slovenski?“

prašal je Duh — Matjaž. — „Se!“ — pa zdremol je spet.

Oton Župančič, (Naši Zapiski, I. 1909.f

preiskavo. Vsa čast poštenju gg. glavarjev, ampak odvisni so! Mogoče bodo vodili preiskavo objektivno — ali pa tudi ne!! Kdo to ve? Posebno če se vrši preiskava brez kontrole javnosti, brez navzočnosti zagovornikov, brez obtoženca! In da bo mera polna, se zaslišujejo vrhutega še sami odvisni ljudje, ki jim je dovolj le en strog pogled iz oči g. glavarja in oni vedo, kaj morajo storiti — ne rečemo, da se mora tako zgoditi, ampak lahko se to zgodi! Torej če bi se na tak način vršila preiskava proti g. Ribnikarju, ali bi bil on ž njo zadovoljen? Mi mislimo da ne; tudi branjevec Miha ne in nihče ne!

Upamo, da smo na tem zgledu dovolj praktično pokazali, kam vodi pot, ki so jo ubrali gospodje nasprotniki, g. A. Peska ali pa branjevca Mihata. Tako se lahko na najcenejši način ubije

vsakega političnega nasprotnika brez izjeme, tudi politično najbolj poštenega in moralno najbolj čistega! Za take metode pa naš svet ni več!

Naše mnenje v aferi g. Peska je sledeče: Ako ima kdo kaj proti njemu, naj se oglasi pri sodišču. Sodišče je za to tukaj, da odločuje, zli je kdo kriv ali ne, ne pa politična oblast. Ta naj lovi komuniste in poljske tatove, sodne zadeve naj pa pusti v miru.

Ako se prav spominjamo, je rekel pokrajinski namestnik g. Hribar pri svojem povratku v Slovenijo, da prihaja kot čuvar in varuh zakonov. No, torej? Ali misli vladati caristično? Ali ne ve, kje je deželno sodišče in da imamo poroto? Če je g. Pesek kriv, prav; če pa ni kriv? Kdo naj po zakonu o tem odloči: ali odvisni okrajni glavar ali neodvisni sodnik?

Baranja.

Severno od Drave tik pred njenim izlivom v Donavo leži rodovitna Baranja z glavnim mestom Pečuhom.

Po mirovni pogodbi, sklenjeni med Ogrsko in antanto v Trianonu, pripade Baranja Ogrm. Dokler Ogrri niso podpisali in ratificirali trianonske mirovne pogodbe, je stala Baranja s Pečuhom vred pod našo oblastjo; po ratifikaciji te mirovne pogodbe pa mora naša država izročiti to velevažno postojanko Mažarom in komisija, ki ima nalog, da izvede predajo, je že dospela v Pečuh, kjer pa nastopa za našo državo v jako neugodnem smislu. Po poročilih listov se odlikuje v tem oziru zlasti angleški polkovnik Gosset, ki je znan kot naš neprijatelj že iz časov koroškega plebiscita.

Baranja je bila velikega pomena za našo državo zaradi izbornega premoga. V okolici Pečuha leže veliki rudniki, ki dajejo prvovrsten premog zlasti za paroplovbo. V mirovni pogodbi je bilo sicer določeno, da nam morajo dati Ogrri premog 5 let na račun vojne odškodnine. Pet let je pa zelo kratka doba in naša država bo morala prav kmalu, če ne že takoj, skrbeti za nadomestek, kajti Ogrri bodo delali pri oddaji premoga skoro gotovo velike težave.

Po najnovejših vestih je naša vlada na izročitev Baranje Ogrm že pristala. S to izročitvijo smo izgubili zopet znaten del svojih sonarodnjakov, ki pridejo pod tujo oblast. Tako izgleda osvobodit-

tev malih narodov, za katero se je baje bojevala — antanta... Vsaj govorili so nekdanj tako, a to je že tako dolgo tega, da že več res ni...

Tako doživljamo po milosti naših velikih zaveznikov eno obrezovanje za drugim. Najprej je šlo že Primorje v nenasično laško žrelo, lep del srbskega Banata z velikim mestom Temešvarom so pobasali Rumuni, slovensko Koroško so prisodili Nemcem, sedaj pa še Baranja Ogrm. Zapadno-evropski kapitalisti pa računajo, kako bi gospodarsko zavojevali še to, kar je ostalo in celo Jugoslavijo pobasali v svoj žep.

Danes smo od velikih dogodkov svetovne vojne že precej oddaljeni. Z rastočo razdaljo pa se bistri tudi naš pogled in naše presojanje vzrokov, ki so dovedli do silnega svetovnega konflikta. Glavni vzrok, da je Evropa zazarela v vojnem plamenu, je bila kapitalistična sebičnost, ki stega danes vedno očitnejši svoje nenasične kremplje tudi po Balkanu, od katerega trga košek za koščkom in jih bo trgalo tako dolgo, dokler ne bo Balkan vstal in z orožjem v roki znova nastopil kot branilec svoje lastnine. Balkan Balkancem!

Naročajte in širite „AVTONOMISTA“!

Dnevne vesti.

Krasne pozdrave pošilja znani srbski časnikar Krsta Cievarič v „Beogradskem Dnevniku“ od 16. avgusta na naslov „prečanov“. Čujmo, kaj pravi: „Pomanjkanje močne levice (opozicije v parlamentu) je danes največji nedostatek našega političnega življenja; ustvaritev levičarskega bloka je v tem trenutku najvažnejša potreba našega političnega razvoja. Toda ta levičarski blok bi morali tvoriti samo Šumadinci (jedro Srbije); „novi kraji“ ne bi smeli sodelovati v tem pokretu, ker živi tam mnogo breznarodnih elementov, ki bi se priključili levici z namenom, da zrušijo državo... To državo morajo dolgo vrsto let upravljati edino-le Šumadinci, ki so to državo stvorili in jo danes drže; oni, ki niso iz Šumadije, morajo gotovo število let biti pokorni, da se uče in izobrazijo(!). Okolost, da morejo v našem političnem življenju igrati še Madžaroni od včeraj (radikalci iz Vojvodine) in okolnost, da je danes zastopana v belgrajski vladi tudi turška begovska „fukara“, dočim niso zastopani najsvoobodnejši šumadinski patriotje, to je kričeča anomalija!... S tem, da smo prezgodaj sprejeli v politično življenje naše države „nove kraje“, smo ubili po politično svobodo v Šumadiji, ki je ponosna na svoje demokratične tradicije, in prišli smo tako daleč, da se mi, Šumadinci, danes ne smemo zbirati, ne smemo razgovarjati in se ne moremo svobodno gibati! Odredbe, ki bi se morale uporabljati samo nasproti novim krajem, ker so nezanesljivi, ker so zaostali in politično neizobraženi, te odredbe se uporabljajo danes proti nam Šumadincem!... In med tem ko so Mažaroni lahko poslanci in begi ministri v Belgradu, leže po ječah borci s solunskega fronta zaradi političnih pregreh in ne morejo dobiti amnestije!... Srbija je to-

rej osvobodila „nove kraje“, da sama izgubi svojo svobodo in demokracijo... Iz vlade in iz skupščine v Belgradu se morajo odstraniti vsi, ki niso Šumadinci (z izjemo dvch, treh)... — V zadnji številki „Avtonomista“ smo v posebnem poglavju pojasnili, kako zna „beogradska porodica“ navaliti odgovornost za draginjo, ki vlada v Belgradu, na „prečane“. Evo nov primer, kako zna Krsta Cievarič (oziroma njegovi zaplečniki) prevlati krivico za zakon o zaščiti drža istotako na „prečane“. Tega nam seveda gospod Krsta ne pove, koliko komunističnih poslancev in komunističnih občinskih odborov je bilo izvoljenih v — Šumadiji!! Ali misli ta gospod, da je tudi pri nas „ceo svet“ nepismen in analfabetki, da ne zna čitati uradnih poročil o volitvah?

„Kačak“ Tiča Popovič. G. Tihomir Popovič ali kakor ga v Belgradu imenujejo na kratko: g. Tiča Popovič je visoka oseba v našem vnanjem ministstvu. On je pomočnik ministra vnanjih zadev, torej isto, kar je bil prej v Avstriji tkzv. „prvi sekcijski šef“. To je visoko dostojanstvo, ki zahteva tudi primerno zunanjo čast in rešpekt. Te časti pred tako visokim dostojanstvenikom pa belgrajski listi ne poznajo. Dogodilo se je sicer tudi Avstriji in se dogaja tudi v drugih državah, da vladi neprijazni listi kakšnega ministra ali diplomata prav pošteno napadejo, ampak taki napadi se izvrše v dostojni obliki, vsaj v taki, ki dotičnega dostojanstvenika ne diskreditira pred vnanjim svetom. Pred vnanjim svetom je dotičnik vendarle zastopnik države in če že on ne zasluži časti in ugleda osebno, ga zasluži država, v katere imenu on nastopa. Zato imajo povsod po svetu tudi v slučajju „sovražnosti“ organi javnega mnenja

do takih gospodov svoje posebne obzire. Ne tako v Belgradu. Znano je, da je g. pomočnik ministra vnanjih zadev Tiča Popovič ena najbolj obsovražanih oseb med lastnimi uradniki in med politiki, ker je res brezobziren v svojem nastopu. Brezobzirni in surovi so pa mogoče taki gospodje tudi drugod, ne samo pri nas, a vendar se ne spominjamo, da bi kje drugod na svetu imenovali takega gospoda „kačak“, kakor je to storila belgrajska „Pravda“ od 17. t. m., ki piše o „kačaku Tiči Popoviču“. Ali veste, kaj je „kačak“? To je čisto navaden „ravbar“! Celó našo vnanjo politiko vodi g. Tiča Popovič in on je „ravbar“!! Ali je cela naša diplomacija zato tako „ravbarska“, ker smejo celo resni listi, med katere šteje tudi „Pravda“, psovati državne predstavnike z „ravbarjem“? To že ni več demokracija, ampak ordinarna surovost! In Krsta Cievarič piše, da smo neizobraženi in „nevaspitani“ tepci — mi prečani!! Živijo „kačak“ Popovič!

Prerok slovanskega federalizma. Znani angleški publicist in zgodovinar Viljem Stead, urednik najbolj razširjene angleške revije, je napisal l. 1909. takoj po končani aneksijski krizi članek o „bodočnosti Slovanstva“, v katerem se nahaja siedeči odstavek: „Dnevi z železnimi obroči zvezanih kraljestev so seštetli. Era novega veka se začneja z decentralizacijo in združevanjem. V ti ali oni obliki, bodo pokrivalo prostor od Petrograda do Prage in od Prage do Adrianopola federacije ali zveze slovanskih skupin, tako mirnih, kakor so švicarski kantoni, v katerih bodo vladali složni Slovani že po sili svojega števila...“ — Ali je moral biti to klerikalec, ta Stead!

Pobožna želja avtonomistov je po „Slov. Narodu“ eventualna nastanitev dr. Šušteršiča v Zagrebu. „Narod“ se moti, pa prav korenito. Glede oseb nimamo mi nobenih, ne pobožnih, ne prokletih želj. Kaj je oseba? Nič! Eden gre, drugi pride, eden umrje, drugi se rodi. Politični principi ostanejo živi in močni tudi brez oseb. Liberalizem je od dr. Tavčarja neodvisen, klerikalizem je od škofa Jegliča tudi neodvisen, socializem bo živel, ko Kristanov že zdavnaj več ne bo — zakaj naj bi se mi potem ogrevali za osebe? Zakaj naj bi imeli glede oseb kakšne „pobožne želje“? Mi želj sploh nimamo, razen ene: „Narod“ naj postane nekoliko pametnejši in nekaj malega manj — zaspan in dolgočasen!

Za sedem barak, katere so zgradili kot nekaj privesek k državnim bolnicam v Belgradu, je plačala država lepo vsoto 1.300.000 dinarjev ali 5.200.000 kron. Za ta denar bi se dalo zgraditi že prav čedno poslopje. Sedaj pa poročajo belgrajski listi, da se teh barak boje bolniki kot pes biča, ker vanje dežuje! Kdo je „zaradil“?

Gospodarstvo.

Gospodarske enomalije.

Med vojno je prišlo vsako gospodarstvo, državno in privatno popolnoma iz ravnotežja. Nekatero države so sicer ohranile vsaj navidezen red, druge pa so zabredle v take zagate, da jim ni bilo mogoče več najti izhoda, in so se poskušale braniti naravnost z obupnimi sredstvi, ki so pa učinkovala baš nasprotno: Zmešnjava je postala še večja.

Vsi se spominjamo z ogorčenjem one nedavne dobe, v kateri je krasno cvetelo in uspevalo verižništvo in ni ga danes v ljudskem mišljenju bolj zaničevanega človeka kot sta vojni dobičkar in verižnik. Zakonodajca se je silno trudila, te vojne izrodke zatreti, pa ni šlo ne z denarnimi kaznimi in ne z zaporom. Firma „Verigên & Co“ se ni dala omajati, ugnati pa že celo ne.

Danes smo to dobo že nekoliko preživeli in naš pogled v tem oziru je jasnejši; zato utegne tudi danes raziskovanje o verižništvu biti uspešnejše in mogoče najdemo v študiranju nezdravih gospodarskih pojavov tudi kakšno zdravno zrno.

Recimo, da je nekdo kupil pred vojno nekaj metrov blaga za obleko, ki mu je bilo všeč. Tako slučajno, brez prave potrebe. Za blago je plačal 20 kron za 1 meter. Na trgovčevo mizo je položil 20 kron v zlatu za vsak meter, ali kar je bilo pred vojno isto, on je položil na mizo 20 kron v papirju, vsaj je dobil za

Stanovanje je odpovedal slavni poštni erar 20 strankam, ki so doslej mirno živele v nekdanji Virantovi hiši v Ljubljani. Virantovo hišo je kupila od Kranjske hranilnice poštna uprava za znesek 6 milijonov kron. Ker je hiša urejena za privatna stanovanja, bo treba še mnogo popravil in prezidav, predno bo odgovarjala svojemu namenu vsaj za silo. Poprave in prezidave bodo veljale pri današnji draginji materiala in visokih delavskih mezdah tudi še kakšen milijonček. Ali ne bi bila napravila poštna uprava pametnejše, če bi bila zidala s tem denarjem kot osnovnim kapitalom in pa še z nekoliko kredita, za katerega bi bila odplačevala anuitete nekaj let, moderno in primerno urejeno monumentalno poslopje, kjer bi bili nameščeni lahko vsi poštni uradi? Tudi sedanje poštno poslopje v Šerlburgovi ulici bi bilo lahko prodali kaki banki, in to poslopje reprezentira danes vsled prostora, na katerem stoji, prav znatno vrednost. Poštna uprava bi bila na ta način prišla do lepe lastne zgradbe, stranke v Virantovi hiši pa bi imele še dalje svoj mir.

Značilna pritožba. V belgrajski „Politiki“ čitamo pritožbo bivše srbske učiteljice, ki je svojčas dovršila nekaj razredov višje ženske šole, potem pa postala učiteljica na kmetih, kjer je svojo službo čisto dobro opravljala. Kot učiteljica se je omožila s priprostim seljakom, ki pa je v vojski padel. Udova prosi sedaj vnovič za kakšno službo, najraje za učiteljsko, pa je ne more dobiti, češ, da nima potrebnih izpitov. Kjerkoli se reva oglasi, povsod jo odklanjajo. Na drugi strani je pa znano, da so nastavljene v Belgradu same, in ne kje daleč na albanski meji, ženske z isto ali pa še z nižjo izobrazbo kot — profesorice z letno plačo po 30.000 dinarjev ali 120.000 kron!!

V krvi. Črnagora je siromašna dežela, Macedonija pa silno plodovita, a redko naseljena. Popolnoma naravno je bilo torej, da je belgrajska vlada sklenila odpomoči silni bedi v Črni gori deloma tudi na ta način, da je naselila v Macedoniji večje število Črnogorcev. Ker pa so v Macedoniji razmere še zelo neurejene, zato je vlada dovolila Črnogorcem vzeti s seboj in nositi tudi orožje, da bi se lažje ubranili arnavtskih napadov. Toda glej čudo — ni dolgo trajalo, in tudi črnogorski naseljenci so uvideli, da je ropanje mnogo prijetnejši posel kakor dolgočasno obdelovanje zemlje in trumoma so odhajali sami med roparje in se pridruževali „kačakom in odmetnikom“, katerim je črnogorska pomoč vrlo dobro došla.

Kralj Aleksander ostane glasom uradnih poročil v Parizu in se ne udeleži pogreba kralja Petra.

Čuriška borza: Naša krona je padla na 3 franke 10 centimov.

20 kron v papirju lahko zlatnik za 20 kron, kadar in kjerkoli je hotel. Ker mož obleke ni ravno potreboval, je blago shranil. Vmes pride vojna in on mora k vojakom. Po srečni vrnitvi je brez denarja. Tu se spomni na blago in ga hoče prodati. On pravi: Ne potrebujem nobenega dobička, ampak to mi naj da kucepec, kar sem jaz dal, za vsak meter 1 zlatnik za 20 kron, brez obresti seveda, ker je blago nekaj časa ležalo. Pa glej! Po vojni je veljal zlatnik za 20 kron 500, tudi 600 papirnatih kron in ljudje so zagrali nad tem človekom velikanski lrušč, da je — verižnik in vojni dobičkar!

Ali je napravil ta človek res kakšen dobiček? On je zahteval, kar je on dal, brez dobička! In vendar ga je oblast preganjala in kaznovala!

Odkod to in zakaj? Med vojno je imela Avstrija silne težave z denarjem za kritje ogromnih stroškov. Stroške je pokrivala z novo natisnjanim denarjem namesto z rednimi dohodki iz davkov in solidnih in rečnih posojil. Veliko večino vojnih posojil je država oziroma državna banka prevzela zopet v svoje shrambe, na njihov račun pa tiskala nove bankovce. Ker pa papirnat denar tako kot kovani denar ni nič drugega kot nakaznica za neko gotovo količino blagovnih vrednot, zato je jasno, da je morala kupovna moč papirnatega denarja

tem bolj padati, čim več je bilo papirnatih nakaznic na isto količino ali pa na še manjšo količino blagovnih vrednot, katere lahko producira država na svojem teritoriju. Kupovna moč zlata pa je ostala ista in neizpremenjena, ker se zlato ne da poljubno pomnožiti kakor papirnati denar. Vsled tega je postalo razmerje med kupovno oziroma plačilno močjo papirnatega denarja in zlata vedno bolj napeto ali z drugimi besedami: valuta je padla.

S padcem valute država ni računala, ker ni hotela in v svoji trmoglavosti in „zmagovalnem“ navdušenju tudi ni smela. „Patriotična“ dolžnost je velevala državi, da mora naslanjajoč se na državno avtoriteto in moč diktirati plačilno moč papirnatega denarja v upu na zmago. Ta diktat je bil razumljiv v toliko, ker je država računala, da bo v slučaju zmage dobila tako „zlato“ oziroma blagovno odškodnino od premaganih sovražnikov, da bo takoj po zmagi vpostavljeno zopet staro razmerje med plačilno močjo papirnatega in zlatega denarja. Na slučaj poraza seveda država ni mislila, kajti to ji je prepovedalo „patriotsko navdušenje“.

Ta državni diktat in slepo zaupanje na zmago je postalo za privatno gospo-

darstvo usodepolno. Zlato oziroma v zlato izražene cene blaga so se čez noč izpremenile v ničvreden — papir.

Če bi bila avstrijska država med vojno gospodarila pametno, bi si bila morala reči: Vojska nam lahko prinese zmago ali pa tudi poraz. Vojaška igra je kakor vsaka druga, kjer se lahko dobi, pa tudi izgubi. Vojska pa se da peljati le tako dolgo, dokler ima država denar, oziroma za vojskovanje potrebno blago. Ako hoče denar pomnožiti s tiskom namesto z delom in s produkcijo, potem mora računati s padcem valute, a tega padca ne sme tajiti, ga ne sme zanikati, ampak priznati in uveljaviti. Če bi bila bivša državna uprava poštena, bi bila rekla: Danes 100 kron v papirju ni več vredno 100 kron v zlatu, ampak samo še 80, 60, 50 itd. kron v zlatu. Zato je treba preračunati vse dohodke in izdatke po tem ključu. Država bi bila morala dosledno povečavati davke po tem ključu, a tudi dopustiti zvišanje blagovnih cen po istem ključu. Povišati bi bila morala plače nastavljenecv in istem razmerju, povešati bi bila morala zneske štipendij od v zlatu vplačanega ustanovnega kapitala tudi v istem razmerju. Hranilnicam in upnikom bi bila morala dovoliti, da zahtevajo za svoja v zlatu

plačana posojila tudi povračilo v zlatu, oziroma v papirju, toda po določenem ključu. Ko bi bila avstrijska država to storila, potem se ne bi dogajalo, da je plačal kmet v hranilnici svoj dolg od predvojnih 100 zlatih goldinarjev, za katere je dobil krasno kravo, s 100 papirnatimi kronami, za katere hranilniški vlagatelj ni mogel več kupiti lepe krave, ampak samo še kravji parkelj ali konec repa, in uboge dekletke, ki so si prihranile s težkim trudom tekom celega svojega življenja par sto goldinarjev v zlatu, bi danes ne dobile iste svote izplačane v papirju, ampak po ključu, ki ga določa relacija med zlatim in papirnatim denarjem!

Seveda, če bi bila država to storila, bi bilo prebivalstvo kmalu uvidelo kako šanse za zmago stoji in vojske bi bilo proketo kmalu konec! Ker Avstrija tega ni hotela pripoznati, da se vojskovati ne more preko neke gotove mere, zato je uničila privatno premoženje vseh onih, ki niso znali preobračati in izpreminjati pravočasno svojega denarnega premoženja v blago in o pravem času zopet blago v denar. Toda tudi ti ljudje učinkovito niso mnogo pridobili, ampak so le ohranili, kar so imeli, seveda izraženo v mnogih višjih številkah!

Vzemimo sledeči slučaj: Jaz in moj brat sva debila tik pred vojno vsak po 1000 K dote. Jaz sem nesel svoje kronice v hranilnico, brat pa je kupil nekaj Elaga, katerega do danes še ni prodal. Kaj imava oba danes? Jaz imam 1000 papirnatih kron namesto zlatih, on pa ima ravno toliko zlatih kron kakor poprej, kajti on lahko proda blago za isto število cekinov, kolikor je on dal zanj oziroma za 30 kratni znesek v papirnatih kronah. On ima danes 30 tisoč papirnatih kron, jaz pa 1000, toda pomnožil on svojega premoženja ni, temveč le ohranil, kar je imel.

Tega dejanskega položaja bivša avstrijska in tudi naša nova judikatura in zakonodaja ni dovolj upoštevala in izdajala je odredbe, ki so bile precej v protislovju z danim položajem, vsled česar so bile tudi tozadevne pritožbe od strani trgovcev pogosto popolnoma upravičene. Danes seveda je za remedure prepozno in državi ne preostane nič drugega kakor ustanovitev posebnega odseka pri socialni skrbi za — gospodarske invalide!

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Jugoslovanski kreditni zavod
 Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 — Podružnica v Murški Soboti in Doljni Lendavi.
 obrestuje hranilne vloge in vloge na tekoči račun
 Ustanov. septembra 1919.
 Prometa v lanskem letu nad 128,000.000 kron

4 1/2 %

čistih brez odbitka rentnega davka.
 Neposredno pod državnim nadzorstvom.

Kdor želi zidati ter pri zidanju prihraniti 60% najdražjega stavbenega gradiva, t. j. zidne opeke, naj se obrne na stavbeno podjetje **Dragotin Korošec Braslovče**. Vzorčni načrti o zidanju takih stavb za 100 K izvod pri podjetju na razpolago, enako tudi na razpolago vsaka množina najboljšega Eternita za streho.

Vplačana deln. glavica **K 30,000.000** —

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.
 Ček. račun št. 12 205

LJUBLJANA, Krekov trg 10, nasproti „Mestnega doma“.

Obrestuje najugodnejše vloge na knjižice in v tekočem računu. | Ima posebni ameriški oddelek in prvovrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Zvezna tiskarna
 v Ljubljani

se je preselila s Starega trga 19, v novourejene prostore v Wolfovi ul. 1

Tiskarna je spopolnjena z modernimi novimi stavimi in tiskarskimi stroji ter z raznovrstnimi novimi črkami in okraski in izvršuje vsa tiskarska dela: časopise, knjige, vabila, račune, tabele, letake, lepake, vizitke, kuverte, trgovski papir itd. itd. lično, okusno in poceni.

Gospodarska zveza, centrala za skupni nakup in prodajo
 registrovana zadruga z omejeno zavezo
 v Ljubljani, Dunajska cesta št. 29

oddaja kisovo kislino garantirano 80% v franko balonih po 60 kg po najnižji ceni. Istotako kupuje po najvišji ceni dobro ohranjene balone po kg 25.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/I. (začasno v prostorih Zadružne zveze).

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sombor, Split. Ekspozitura: Bled. -- Interesna skupnost z Sveopčo Zanatijsko banko v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.
 Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Kapital: R 20,000.000

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA

Rezerve okrog R 6,000.000

Interesna skupnost s Hrvatsko Eskomptno banko in Srbsko banko v Zagrebu

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1. Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje

Denarne vloge — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — Eskompt menic, terjatev, faktur — Akreditivi — Borza.